

Železný zákon oligarchie aneb o tom, že byrokracie končí vždy stejně

- editor007 | 17. dubna 2024

SVĚT: Železný zákon oligarchie, který spatřil světlo světa na počátku minulého století, říká, že všechny formy organizací bez ohledu na to, jak demokraticky se na počátku tváří, se nevyhnutelně vyvinou v oligarchii, kterou ovládají její vůdci.

S teorií železného zákona oligarchie přišel v roce 1911 italsko-německý sociolog Robert Michels ve své knize „Politické strany“. Robert Michels se narodil do bohaté německé rodiny, studoval v Anglii a v Paříži a v mládí se stal se socialistou a aktivním členem sociálně-demokratické strany v Německu.

Jeden za osmnáct...

Na jeho teorii ho paradoxně přivedla zkušenost se socialistickými stranami v Evropě. Přes svoji rovnostářskou ideologii a přesvědčení, že moc patří masám, dominovali podle Roberta Michelse v socialistických stranách jejich lídři úplně stejně jako ve stranách konzervativních.

Robert Michels dospěl k závěru, že problém je v samotné struktuře komplexních organizací, že bez ohledu na to, jak demokraticky se tváří, skončí jako oligarchie ovládané svými vůdci.

Každá větší organizace potřebuje vytvořit administrativu, která ji spravuje. Aby mohla fungovat efektivně, musí být některá rozhodnutí centralizována. S koncentrací moci roste vliv lidí v centrále. Tato nová oligarchie využije všechny nástroje, které má k dispozici, aby se udržela u moci a dále posílila svoji pozici.

Takhle to končí

Lidé ve struktuře organizace, ať už to jsou placení zaměstnanci, stratégové, mluvčí nebo její samotní lídři mají daleko k tomu, aby sloužili masám. S postupem času začnou v organizaci dominovat. Kontrolují, kdo má přístup k informacím, rozhodují o procesech, na jejichž základě bude organizace přijímat rozhodnutí, a odměňují loajální členy.

Proto se Robert Michels domnívá, že snahy řadových členů organizace o to, aby se jim její vůdci řádně zodpovídali ze svých činů, jsou s velkou pravděpodobností odsouzeny k nezdaru. Vedení organizace využije všechny nástroje na ovlivňování rozhodování řadových členů. Pro ně je navíc obtížné koordinovat svoji činnost, někteří z nich podléhají apatii a nezájmu.

Odměňování členů se souhlasnými názory a potlačování rebelujících členů vede k oligarchii, která sama sebe utvrzuje ve svých názorech.

Byrokracie přijde

Jiní autoři zjednodušili Michelsův železný zákon takto: „Byrokracie přijde. V okamžiku, kdy se objeví,

roste její moc. Moc korumpuje.”

Robert Michels svůj zákon rozšířil i na demokracii, jejíž snaha o eliminaci vlády elit je z důvodu obecné platnosti zákona oligarchie obtížná nebo dokonce marná.

Řada sociologů s Michelsovými závěry souhlasila, řada je považovala za nepřesvědčivé. Odborný článek z roku 2005 uvádí, že po ani sto letech diskuzí neexistuje nějaký konsenzus, za jakých podmínek Michelsova teorie platí.

Sám Robert Michels napsal v úvodu a závěru své knihy:

„Prezentovaná kniha se nesnaží o to, aby nabídla nový systém. Není hlavním cílem vědy vytvářet systémy, ale podporovat pochopení. Pouze upřímná a věcná analýza rizika oligarchistických tendencí v demokratické společnosti nám umožní minimalizovat její nebezpečí, byť není možné se jim zcela vyhnout.”

Robert Michels se v poslední dekádě svého života stal členem Mussoliniho fašistické strany v Itálii.

Má to řešení?

Zakladatelé USA pečlivě studovali historii včetně zkušeností antického Řecka a Říma. Jejich závěrem bylo skálopevné přesvědčení, že nejdůležitějším prvkem demokracie je důsledná a na první pohled efektivitu ztěžující dělba moci. Hlavně ať jí nikdo nemá příliš. Více zde nebo zde.

William Buckley Jr, který se stal tváří konzervativního hnutí v Americe v polovině minulého století, nabídl svoje řešení:

„Nebudu předávat více pravomocí státu, nikomu nepředám dobrovolně více moci. Budu svou moc hromadit jako lakomec a budu se bránit každé snaze o její předání komukoli. Svoji moc pak budu používat tak, jak uznám za vhodné. Hodlám žít svůj život jako slušný člověk, podřízený Vyšší moci a moudrosti svých předků, nikdy ne autoritě politických pravd, k nimž někdo dospěl včera ve volební místnosti. To vypadá jako politický program, ne? Rozhodně se jedná o politický program, který konzervativce zaměstná, liberály udrží na uzdě a národu uchrání svobodu.”

Americký profesor ekonomie Thomas Sowell upozornil na ponaučení z historie:

„Politická levice nikdy nepochopila, že pokud dáte vládě dostatek moci k vytvoření sociální spravedlnosti, dali jste jí dostatek moci k zavedení diktatury. Miliony lidí po celém světě zaplatily životem za to, že tuto jednoduchou skutečnost přehlížely.”

Zpracoval: D. Tolar

[ZDROJ](#)